

ה"אהבת ישראל" של הרב קוק לא הייתה נאיבית:

תגובתו ל"רוצחים המושלמים" ליאופולד ולייב בשיקגו מפריך את התיאוריה שתמיכתו בסטבסקי מרצח אורלוזורוב נבע מ"תמימות"

בעבודה שלנו במרכז התייעודי, הננו מנסים לדייק מאד במסירת המידע ובהבחנה בין תיאוריה לבין עובדות, לא רק בגלל האידיאל של האמת, אלא גם משום שהדברים לפעמים אף משליכים על הבנת דמותו ומשנתו של מרן הרב זצ"ל.

למשל, לצערנו, קיימת תיאוריה שכביכול, תמיכתו ואף לחימתו של מרן הרב קוק זצ"ל בעד חפותו של אברהם סטבסקי (מהאצ"ל) מרצח חיים אורלוזורוב (ממנהיגי תנועת העבודה) בקיץ תרצ"ג, נבעה מנאיביות, שכאילו יהודי לא מסוגל לרצוח יהודי.¹

הרוצים לבסס את התיאוריה הזאת, נתלים בדברי הרב שהשיב להאשמת ר' בנימין (יהושע רדלר-פלדמן) לחד-צדדיותו של הרב בנושא, בעיתון "ההד", שראה את עצמו מחויב לתת את כל

כחי הדל להציל את הלקוח למות בלא שום יסוד לאשמתו, ואשר הנני חדור כולי בהכרה ברורה מטהרת המצפון שלי שהנאשם הוא נקי וצדיק וחי לגמרי מכל פשע וחשד של רצח [...] ההכרה שאנחנו הננו רחוקים מרציחה יותר מאחרים הקרובים לנו במקום אינה צריכה להביא הוכחות מרחוק. חיי יום-יום הם עדים על זה [...] אמנם גם בלא זה הננו חדורים בהכרה המפורטת של מאורע זה, שהנאשם [...] הוא נקי מכל אשמה.²

אפילו אנשים רציניים כמו ברל כצנלסון, ממנהיגי תנועת העבודה, שהיה בעבר ממעריצי הרב, כתב בזלזול, "האמונה הבטלנית התמימה של הרב קוק, שיהודי אינו מסוגל לשלוח יד בנפשו של יהודי אחר, ומשום כך יש לזכות את הרוצח, אינה יכולה אלא לעורר לעג מר".³ גם ד' בן-גוריון האשים בנדון את הרב זצ"ל בלפחות נאיביות, אם לא שנאה, כלפי הפועלים, ובעקבות הפרשה אף הגיש הצעה למרכז של מפא"י, שנדחתה אך בקושי, לבטל את הרבנות הראשית!⁴

אמנם, ההאשמה שכביכול הסתנוור הרב בנדון, מתוך אמונה שלא יתכן שיהודים ירצחו יהודים, היא מופרכת לחלוטין. מצאנו תיעוד חריף מתקופת הנסיעה של מרן הרב זצ"ל בארה"ב בשנת תרפ"ד/1924, כשהתארח בעיר שיקגו, בדיוק בשבוע של פענוח חטיפה ורצח אכזרי ביותר שביצעו שני סטודנטים יהודים⁵ בילד יהודי בן ה-13.

מדובר בשני סטודנטים גאונים משיקגו, נתן ליאופולד (Nathan Leopold), סיים אוניברסיטה בגיל 19 ומיועד ללמוד משפטים בהרוורד, פורסם שהיה לו I.Q. של 210!) וריצ'ארד לייב (Richard

¹ J. Agus, High Priest of Rebirth, NY 1972, p. 120 ; א' רוזנק, הרב קוק, ירושלים תשס"ו, עמ' 270-271 ; Y. Mirsky, Rav Kook- Mystic in a Time of Revolution, New Haven 2016, pp. 206-212.

² האגרת מד' בתמוז תרצ"ד, "אגרת תשובה", הופיע בירחון "ההד" של אותו חודש, עמ' ד, ונדפס שוב במאמרי הראיה ב, עמ' 523.

³ מובא אצל אבידור, האיש נגד הזרם, עמ' רפ.

⁴ מירסקי, עמ' 210-211.

⁵ התברר בהמשך שאמו של לייב לא הייתה יהודיה, אך לענייננו, התייחסו כולם, כולל הרב קוק, אל שניהם כיהודים.

Loeb, המסיים הצעיר ביותר של אוניברסיטת מישיגן בגיל 17!),⁶ בני 18 ו-19, בני עשירים "משועממים", שעבור ה"שעשוע" והאתגר, רצו לבצע את מה שכינו "הרצח המושלם" של ילד יהודי בן-עשירים משכונתם, "בובי" פראנקס. המניע שלהם התבססה על תחושת התנשאות אינטלקטואלית והבנתם בכתבי ההוגה הגרמני פרידריך ניטשה, הסובר שאנשי-על (Supermen, Übermenschen) אינם כפופים לחוקי ההמון (תורה ששימשה לאחר מכן את הנאצים ימ"ש). כל מטרתם הייתה הרפתקה ואתגר, מתוך ביטחון שיצליחו לשוטט במשטרה ולא יצליחו לפענח את הרצח. משפחותיהם האמידות שכרו את הסניגור האגדי קלארנס דארו (Clarence Darrow),⁷ מתוך בטחון דומה, שמי שמספיק חכם יכול להתגבר על המשטר והחוק.

הרצח הקר המחושב והאכזרי, שכונה בעיתונות האמריקאית כ"פשע המאה" ולאחר מכן "משפט המאה", נהיה עד היום לאב-הטיפוס של רצח להרפתקה על ידי צעירים ("Thrill Killing") ושימש כהשראה לכמה ספרים וסרטים מפורסמים.

הודאתם של הרוצחים האכזריים שזעזע את ארה"ב בכלל ואת העיר שיקגו בפרט, וכל שכן הקהילה היהודית שם, הייתה בדיוק באותו שבוע (!) שהגיע הרב קוק לאותו עיר.⁸ אם כן, ראה הרב קוק את כל הדרמה במו עיניו, ואף נזקק להתבטא בנושא בעיתונות:

"נפש תחת נפש - דברי הרב קוק"

הרה"ג קוק השווה בשיקגו, הביע את דעתו ביחס למעשה הרצח שעליו הודו הרוצחים, שני מתלמידים יהודים.

*הרב קוק אמר שהם ראויים לענש כפי הכתוב בתורה: עין תחת עין, שן תחת שן וכו'".
הרב קוק משתומם מאד על ששני צעירים יהודים בנים למשפחות נכבדות, יוציאו לפעל עון כבד כזה. הוא מאמין במשפט האמריקני שיברר את האמת ויוציא לאור משפט.⁹*

לא רק שלא ניסה הרב קוק להגן על היהודים הרוצחים הללו, אלא אף החמיר יותר מבית המשפט האמריקאי, לטעון שיש למצות איתם "נפש תחת נפש". **ראה הרב היטב עד כמה עלולים יהודים לרדת ולפשוט, על אף סגולתם הישראלית.** על כן, התיאוריה שכביכול נשבה הרב קוק ב"אמונה בטלנית תמימה... שיהודי אינו מסוגל לשלוח יד בנפשו של יהודי אחר", הוא פשוט לא נכון.

אדרבה, מעורבותו של הרב קוק למען סטבסקי התבססה על "הכרה (ה)מפורטת של מאורע זה", ידיעה מוצקה שנדלפה אליו מקצין המשטרה היהודי, בכור שיטריט, שהיה לימים שר המשטרה הראשון במדינת ישראל. שיטריט סיפר לרב הראשי הספרדי יעקב מאיר שמסר לרב קוק, שהמשטרה קיבל הודאה חתומה של הערבי, עבדול מדג'יד, שארלוזורוב נרצח על ידי חברו, יעסא דרוויש ועל ידיו, ושחזר והודה שנית באוזני העו"ד מ' אליאש, מקורבו של הרב זצ"ל.¹⁰

⁶ Simon Baatz, For the Thrill ; Hal Higdon, Leopold, Loeb & The Crime of the Century, New York 1975 ; of It. New York, 2008; John Theodore, Evil Summer: Babe Leopold, Dickie Loeb, and the Kidnap-Murder of Bobby Franks, New York 2007.

⁷ שמו של המשפטן הליברלי דארו מוכר לכל תלמיד תיכון באמריקה שלומד באזרחות על משפט הראווה נגד המורה במדינת טענסי, שלימד תורת האבולוציה של דרווין ("Scopes Monkey Trial"), שם עמד כעו"ד "במשקל-כבד" מול יריבו המשפטן המפורסם וויליאם גינינגס ברייאן, שכבר כיהן כשר החוץ של ארה"ב והיה מועמד שלשה פעמים לנשיאות מטעם המפלגה הדמוקרטית. גם במשפטם של ליאופולד ולייב, לאחר הודאתם, נקט דארו בשיטה העקרונית שהיה למיפנה בתפישת המשפט האמריקאי, להוכיח אי-המוסריות של משפט המוות. בהרצאת הסיכום שלו, שהייתה מחושבת ובנויה היטב ולקח 12 (!) שעות, תלה דארו את האשמה לרצח האכזרי בהשפעת הסביבה, למשל של האוניברסיטאות המלמדות את ניטשה, בחברה ובמדינאים שעשו את מלחה"ע הראשונה, שם דווח על עשרות אלפי הרוגים ביום, וכדומה. לבסוף, הוא הצליח ושני הרוצחים נדונו בזכותו "רק" למאסר עולם.

⁸ יומנו של הרב קוק נמצא אצל Multidisciplinary, Orot: A Multidisciplinary Journal of Judaism 1 (1991), pp. 78-99. לייב כתב את הודאתו בבי"סיון תרפ"ד (4/6/24), אך כפי שנראה בהמשך, כבר בעיתון של יום לפני כן מופיע שהודו הרוצחים, כנראה בעל פה, וכבר הספיק הרב זצ"ל להתבטא בנושא.

⁹ דאר היום, "נפש תחת נפש- דברי הרב קוק", א' סיון תרפ"ד 3/7/24, תיק תא 1886 במרכז התיעודי של בית הרב. ראו שם, "ליאופולד וליב נדונו למות", י' באלול תרפ"ד. בענין רוצח שנגזר עליו מיתה ע"י גויים, ראו שאילת יעב"ץ ב, ט.

¹⁰ ראו פרטים אצל פרנקל, אנציקלופדיה הציונות הדתית ה, "הרב קוק", עמ' 386 ; Y. Mirsky, Rav Kook- Mystic ; in a Time of Revolution, New Haven 2016, pp. 206-212.

אם אכן ידע הרב על אודות שני הרוצחים היהודים, ליאופולד ולייב, למה התכוון הרב במאמרו הנ"ל ב"ההד"? אלא יתכן שדברי הרב לומר שהיהודים רחוקים יותר מרצח מהערבים, באים רק להצטרף לאמור. שגם אם מישהו מסתפק בהודאת הרוצח הערבי במשטרה, משום השמועות שמדובר ברצח יהודי פוליטי, מציע הרב שבאופן כללי, הרקע של רצח ערבים כלפי יהודים הוא הרבה יותר מפותח ומצוי מאשר רצח יהודים על ידי יהודים.

חז"ל כבר עמדו על כך שדווקא מתוך גדולתם, מגרה היצר הרע יותר בישראל מבשאר האומות.¹¹ וכבר דרשו הדרשנים שכאשר ישראל טובים, הם נמשלים ככוכבי השמים, אך כשהם בוחרים להיות רעים חלילה, הם נמשלים כעפר הארץ.

כך סיכם גם הרב קוק עצמו את הסוגיה,

הַאֲהָבָה הַגְּדוֹלָה, שְׁאַנְחֵנוּ אוֹהֲבִים אֶת אֲמֵתָנוּ, **א** תִּסְמַא אֶת עֵינֵינוּ מִלְּבַקֵּר אֶת כָּל מוֹמִיָּה, אֲבָל הִנְנוּ מוֹצְאִים אֶת עֲצֻמֵי־תָהּ, גַּם אַחֲרֵי הַבְּקוֹרָת הַיּוֹתֵר חֲפְזִית, נִקְזָה מִכָּל מוֹם. כָּל־זֶה לְפָה רְעִיָּתִי וּמוֹם אֵין בָּזֶה.¹²

¹¹ סוכה נב ע"א, ראו במהר"ל פירוש האגדות, סוטה יד ע"א.

¹² אורות ישראל, ד, ג.